

Marek Dolewka

Archidiecezjalna Szkoła Muzyczna II st. im. ks. Kardynała Franciszka Macharskiego
w Krakowie

Znasz-li Stanisława Moniuszkę? Sprawozdanie z ogólnopolskiego konkursu wiedzy

200. rocznica urodzin Stanisława Moniuszki (1819–1872) dała asumpt do tego, na co znawcy twórczości kompozytora czekali od dawna – pogłębionej, wielokierunkowej refleksji nad bogatą spuścizną twórcy pozornie powszechnie znanego, a jednak do pewnego stopnia zapomnianego. Na mapie licznych punktów obchodów Roku Moniuszkowskiego ustanowionego uchwałą parlamentu RP 25 kwietnia 2019 roku rozbłysł Kraków. Do tutejszej Archidiecezjalnej Szkoły Muzycznej II st. im. ks. Kardynała. Franciszka Macharskiego zjechali liczni uczniowie szkół muzycznych II stopnia, by wziąć udział w ogólnopolskim konkursie wiedzy „20 spojrzeń na Stanisława Moniuszkę”.

Potrzeba zorganizowania tego rodzaju wydarzenia (jako trzeciej edycji cyklu konkursów „20 spojrzeń na...”) potwierdziła się już na wczesnym etapie jego przygotowań. Ideę cyklu stanowi wnikliwe zaznajomienie młodzieży z informacjami biograficznymi oraz dwudziestoma przykładami twórczości wybranego kompozytora¹. W przeciwieństwie do bohaterów poprzednich odsłon (Oliviera Messiaena i Claude’a Debussy’ego) proces wyboru utworów do listy odsłuchowej ujawnił mocny rozdźwięk pomiędzy sporą liczbą zachowanych utworów twórcy (kwestia wydania wielu z nich do dziś zresztą pozostaje nieuporządkowana) a skromnym ich odsetkiem funkcjonującym w nagraniach. Chyba najbardziej widoczne było to na przykładzie ponad stu kompozycji fortepianowych, drugiej najliczniejszej dziedziny spuścizny Moniuszki po twórczości pieśniowej – nagrano je na zaledwie kilku płytach. Jak zauważyła jedna z nauczycielek przygotowujących uczniów do konkursu, dr Dorota Susuł, z kompozycjami fortepianowymi Moniuszki wiąże się jeszcze jedno zaskakujące zaniedbanie – co najmniej od kilku dekad nie są one obecne w programach nauczania klas fortepianu w polskich szkołach muzycznych. Jednocześnie zapoznawanie się z istniejącą fonografią doprowadziło do

¹ Szerzej o idei konkursu zob. M. Dolewka, *Zerkając na „20 spojrzeń...” – zza kulis ogólnopolskiego konkursu wiedzy*, „Pro Musica Sacra” 16 (2018), s. 239–241.

odkrycia wielu dzieł cennych, a mimo tego słabo rozpowszechnionych (jak na przykład pieśni – z ponad trzystu zachowanych w obiegu koncertowym funkcjonuje zaledwie kilkadziesiąt). Wymienione wyżej przejawy „zapomnienia” twórczości Moniuszki mogą być związane ze stereotypowym przyobiekaniem kompozytora w kontusz *Straszego dworu* czy *Halki*. Na problem ten zwraca uwagę między innymi Agnieszka Topolska, autorka *Zupełnie innej książki o Moniuszce*², która została umieszczona w bibliografii konkursu wraz z hasłem Elżbiety Dziebrowskiej i Krystyny Duszyk z *Encyklopedii Muzycznej PWM*³. Tymczasem głębsze wniknięcie w twórczość Moniuszki prowadzi do odkrycia muzyki różnorodnej, pełnej szlachetnej szczerości i liryzmu, a ponadto – wbrew rozpowszechnionym sądom – często niełatwej i niebanalnej.

Inicjatywa ASM w Krakowie spotkała się z ogromnym zainteresowaniem. Pomimo zwiększenia pierwotnie ustalonego limitu miejsc i tak nie udało się przyjąć wszystkich chętnych. Ostatecznie do pierwszego etapu zakwalifikowano czterdziestu sześciu zawodników z jedenastu województw (uczniów dwudziestu dwóch szkół muzycznych II stopnia z całego kraju⁴). Aby uczynić formułę konkursu bardziej przystępną, na potrzeby pierwszego etapu przygotowano karty pracy w formie wyobrażonej konwersacji z kompozytorem, w której każdy z uczestników uzupełniał własne partie dialogu (zob. ilustracja 1). A była to rozmowa niełatwa, zwłaszcza gdy Moniuszce zacieśniała się pamięć i należało skorygować błędy w jego opowieściach lub tytułach dzieł kompozytora. *Msza jakobińska B-dur*, *Polonez „Pan Tadeusz”* czy *Satyry krymskie* oczywiście nie istnieją – uczestnicy zaznaczali więc błędny wyraz i nanosili poprawny (odpowiednio: „piotrowińska”, „chorąży”, „sonety”). Czas oczekiwania na sprawdzenie prac wypełnił krótki koncert pieśni Moniuszki oraz Mieczysława Karłowicza (którego 110. rocznica śmierci również mija w tym roku) w wykonaniu pedagogów ASM: Katarzyny Wiwer (sopran) i Urszuli Dereń-Kokoszki (fortepian). Do finału awansowało siedmiu najlepszych zawodników, którzy tym razem w formie ustnej, przy udziale publiczności, odpowiadali na pytania jurorów: czuwającego nad wszystkimi etapami organizacji konkursu przewodniczącego prof. dr. hab. Wiesława Delimata (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, dyrektor ASM w Krakowie), prof. dr. hab. Stanisława Krawczyńskiego (rektor Akademii Muzycznej w Krakowie), prof. dr. hab. Marty Kierskiej-Witczak (Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu)

² A. Topolska, *Zupełnie inna książka o Moniuszce*, Warszawa 2016.

³ E. Dziebrowska, K. Duszyk, *Moniuszko Stanisław*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziebrowska, t. 6 (M), Kraków 2000, s. 303–335.

⁴ Pełna lista szkół biorących udział w konkursie znajduje się na stronie www.asm2.edu.pl/ogolnopolski-konkurs-20-spojrzez/ (28.06.2019).

i prof. dr hab. Aleksandry Paszek-Trefon (Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach). Pytania zadawała także reprezentująca pedagogów ASM mgr Teresa Arend, która poddała myśl poświęcenia trzeciej edycji „20 spojrzeń na...” właśnie Moniuszce. W którym mieście odbywa się Międzynarodowy Festiwal Moniuszkowski? Jak nazywał się kompozytor melodii *Wlazł kotek na płotek*, z którym Moniuszko przegrał w starciu o posadę dyrygenta w petersburskim teatrze? Czym rozpoczął Moniuszko swój dzień? Kudowa-Zdrój, Wiktor Każyński, msza święta – te odpowiedzi nie sprawiły uczestnikom większych trudności. Konkursowe podium pomieściło cztery osoby (*nomen omen* w większości uczniów łódzkiego Zespołu Szkół Muzycznych im. Stanisława Moniuszki), przyznano też trzy wyróżnienia⁵.

Szczególna ranga wydarzenia współorganizowanego przez Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie została podkreślona poprzez pozyskanie prestiżowych patronów i partnerów. Konkurs został objęty Honorowym Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy (zob. ilustracja 2). Partnerami konkursu zostali Narodowy Instytut Fryderyka Chopina (dzięki życzliwości dyrektora dr. Artura Szklenera) i Polskie Wydawnictwo Muzyczne (za sprawą kierującego nim dr. Daniela Cichego). Atrakcyjne nagrody dla uczestników w imieniu Teatru Wielkiej Opery Narodowej przekazał również Piotr Burakiewicz.

W podpisanym przez prezydenta RP dyplomie pamiątkowym wyrażono m.in. przekonanie, że udział w konkursie przybliży młodym ludziom postać Stanisława Moniuszki i spopularyzuje nasze dziedzictwo kulturowe. Istotnie, jak starałem się wykazać w tym sprawozdaniu, potrzeba upowszechniania dorobku Moniuszki wśród samych Polaków, wliczając w to nauczycieli i uczniów szkół muzycznych, jest ogromna.

⁵ I nagroda: Jakub Sofiński, uczeń Zespołu Szkół Muzycznych im. S. Moniuszki w Łodzi. Przygotowanie: mgr Wanda Wyszowska.

II nagroda *ex aequo*: Michał Niciński, uczeń Zespołu Szkół Muzycznych im. S. Moniuszki w Łodzi. Przygotowanie: mgr Wanda Wyszowska; Aleksandra Urbanik, uczennica Państwowej Szkoły Muzycznej I i II st. im. M. Karłowicza w Katowicach. Przygotowanie: mgr Bartłomiej Barwinek.

III nagroda: Natalia Białecka, uczennica Zespołu Szkół Muzycznych im. S. Moniuszki w Łodzi. Przygotowanie: mgr Wanda Wyszowska.

Wyróżnienia: Julia Kalinowska, uczennica Państwowej Szkoły Muzycznej I i II st. im. I. J. Paderewskiego w Słupsku. Przygotowanie: mgr Bartosz Wiśniewski; Paulina Kubiak, uczennica Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II st. im. H. Wieniawskiego w Łodzi. Przygotowanie: mgr Maja Skoblewska; Anna Reguła, uczennica Zespołu Szkół Muzycznych nr 1 im. K. Szymanowskiego w Rzeszowie. Przygotowanie: mgr Marcin Puto.